

1186, i sovint segueix el nom principal «*Déus-lo-salu Redon*» 1186; un cert «*Déus-lo-sal Marrot*» de 1171 reapareix sovint en la variant «*Déus-lo-salu Marrot*» aa 1172, 1188, «*vinea Déus-lo-saluis*» 1195; en els docs. dels Ss. XIII, i àdhuc XIV, continuen alternant aquestes variants, sobretot *Déus-lo-salu* i *Déus-lo-sal*. Més tard es digué pertot *Déu lo salve*.

Accs especials poc conegudes: 'conservar' aplicat a aliments: «Desijam haver de les parres que són aquí, de rahims a *salvar*» a. 1409 (CaCandi, *Misc. Ht Cat* 1, 26): entenc que es tracta de peces o estructures destinades a mantenir en bon estat, o protegir, raïms, potser simplement fustes d'emparrat. En el *Llibre de Cuina* val, del S. XIV, el títol de capítol és «Geladia, e a carn a *salvar*» — o sigui 'aquí es tracta de la geladia, i de conservar carn', ço que es feia amb aqueixa mena de gelatina — i el text explica com és la «geladia a carn a *salvar*-i, o pex ---» (BSCC XVI, 160, 168). *Salvar argues* sembla que a l'Ebre es diu en el sentit de fer-ne remuntar el corrent servint-se de la sirga al llarg del viarany de ribera: «Torné-mo'n riu amunt, pel camí de *salvar* aigües, com llauters que van a la sirga»; «pel camí de *salvar* aigües, rivera de l'Ebro amunt, passarem per la immortal Saragossa ---», Vergés Paulí (*Espernes* v, 11, 89).

DERIV: *Salvable*; *insalvable* *Salvació* [Llull]: «usant mal de la sciència --- haurà menys de glòria si ve a *salvació*, o haurà major pena si ve a dampnació» (*Blanq*, *NCl* I, 184.8). *Salvador* [Llull]; antigament en textos aprovençalats, *salvaire* [Marc, *Dicc*]. *Salvament* [Homilies]: «S. Església no cese de pregar per son poble que vinga a *salvament*, zo és a la fe de Crist», 8r5, i ja «no li tenria prod a *salva*<ment>», 1v7.

Salvant [Llull etc.], prep. i conj., tretes del gerundi del verb usat com a vera prep.: «fa que foll, almirall de Catalunya com mena galees ab terçols, *salvant* vint per centenar, per descobrir ---», Muntaner, § 83 (Casac. II, 49 29); adv.-conj.: «lexà tres fills --- los mellors qui anc fossen romases de senyor negun, *salvant* del senyor rei En Jacme ---», id., § 32 (I, 75.21), on de és romases de i no va amb *salvant* 'llevat, excepte'; molt freqüent és la combinació conjuntiva *salvant que*. «pusquen penre --- dels aybres dels boscs --- exceptatz avetz --- taylor, *salvant que* pusquen penre dels avetz ad ops de cobrir les cases», ross., a. 1314 (RLR XXX, 263); «la mia proposició no veig que aja loc, *salvant que* n daria desonor a mon senyor» a. 1323; «—t Vol-se metre lo rey d'Aragó a ordonar de les eglésias del regne de França? ---. —Pare Sant, lo rey mon senyor no s'entremet d'açò, *salvant* en tant que soplíqua a la V. Sanctitat per son fiyl» 1323 (Finke, *Acta Ar* II, 584, 588; un altre de 1325, ib. III, 481, cf. s. v. NEULA); adv. 'solament, només': «aqüesta gran gràsia li à Déus dade, *salvant* per la sua gràcia», Reixac (*Questa*, 7.26).

Amb un valor semblant s'usà *salvat* (*salvat lo loquer, salvat una*), en Pere el Cerimoniós i en el *Consolat*; d'on sembla ser derivat el terme de Dret *salvateria*, emprat en textos de dret mercantil descabde-

llats sobre el *Consolat*, en els quals no és pròpiament 'engany' (DAG) ni exactament 'excepció, salvetat' (La-bèrnia, *AlcM*) sinó 'escapatòria il·legítima': «haver jurament dels asseguradors --- que la ferma que entenen a fer en tal seguretat és vertadera, e que no la fan per frau e *salvataria* alguna, e que no u fan perquè altres après d'ells fermen», en una ordinació d'assegurances del S. XV (*Consolat* ed Moliné, p. 222) *Salvatela* o *-tella* nom d'una vena (*AlcM*, Lab).

CPT: *Salvacòs* peça d'abric: «los hereus --- deven fer sos obs a la muller de --- vestedures de lana, axí com és capa --- et *salvacors* --- e d'ivern deu aver *salvacors* ab pena», *CostTort*, p. 237. *Salvadany Salvaspases Salvaguarda* [1393]; «trencament de *salva guarda* als dits moros atorgada» Val 1460 (Gual C., *Congr H C Ar* IV, 492); 'reserva, salvetat': «revo-cam qualsevulla *salvaguades*, sobreseïments o altres qualsevulla guiatges ---» en la Sentència de Guadalupe dictada per Ferran II; *salvagorda* 1493 (DAG, s. v. *afidat*); *salvaguardar* [1887, DAG] *Salvallançadores Salvapols Salvaterra Salvatot* (?) *Salvauides* [DAG].

Salvo, -vu, *salv*, *saul*, *sal*, són les formes que prengué en cat ant. en masculí l'adj. llatí SALVUS, -A, -UM, 'salvat, sa i bo'; és clar que també s'hi troba en femení *salva*, -ves: «*salves* totes mes raons ---», doc. de Sanaüja, a. 1248 (PPujol, *DocVgUrg*, 10.7). Pel que fa al masculí, hi hagué gran vacil·lació entre aquelles formes, de les quals donarem exemples, després d'advertir que totes elles eren resultat genuí i popular en català; veg. sobre això *LleuresC*, 200-1.

Salvo, molt més generalment escrit *salvu*; tanmateix, en el *Consolat*: «perda s la stiba o no s perda, totavia sia *salvo* lo loguer al logador»; «lo senyor de la nau o lleny deu fer descarregar aquella roba --- e fer posar en terra en loc que sia *salvo*» CLIX, CCXXVIII (Pard, pp. 180, 277); també en parts més tardanes de la compilació: «si --- mercader --- moria --- que l Consol ab pròmens mercaders, degan pendre los béns --- e que sia més en loc *salvo* per als amics del mort» (Molné, p. 210); 1296 (RLR v, 89). «*Salvo* de perill ---; *salvo* com se vulla ---», Busa-N. En particular en la locució a mà *salva*: «a Acre --- gran mortaldat --- per --- la fortuna del Soldà --- lo romanent dels cristians --- foren presos a mà *salva*», *Decam* x, § 9, 603 7.

Escrit *salvu* (que es deu haver d'interpretar com *salvu*) fou molt corrent; veg *salvu* a. 1260 infra (*s e segur*); «los drets del laurador quant als fruyts --- no s poden perdre al laurador, ans li són *salvus* tota via», *CostTort* (Ol., p. 123); «la tua fe te ha fet *salvu*» (trad. *salvum te fecit*), *Eximemus* (*Do Comp*, *NCl*, p. 45, però llegit *saul* per Bof, *CoDoACA* XIII, 318. 25); «si està en lo desert --- ha desig de confessar e no pot, aquell desig lo fa *salvu*, puys ha contricció», *StVicentF* (*Quar*, 76.124, id i context semblant, ib, 6.188, 93.65).

Altres vegades *salu*, que potser s'ha d'entendre *salv*. així en un doc. de Jaume I, a. 1265 (*RHisp* xxxvii, 129); *san e salu* (infra) 1299, «que m cal fer bones obres? O n faça o no n faça, *salv* seré», *StVicentF*